

certior, Silvanum præsulē Calagurritanorum, spre- A
tis ecclesiasticis legibus, sedisque apostolicæ institu-
tis, suo arbitrato, nulla habita metropolitani antistitis
ratione, presbytero nescio cui invito ac repugnanti
manus imposuisse, eumque populis, qui ad alteram
diocesim pertinerent, quidquam tale ne suspicanti-
bus quidem episcopi constituisse. Quare et muneri
suo, et Ascanio ad fidem ore apostolico laudatam
confugienti, poscentique majorem in modum, ut Pe-
tri sedes ea de re quid factum esset opus, statueret,
pontifex idem satisfactorius, synodum apud ædem
beate Mariæ, Flavio Basilisco et Herminero coss.
xvi cal. Decembris coegit (a). Adfuit Maximus, prio-
reque loco post Hilarum, sententiam rogatus dixit (b).
Qua ex sententia perspicere quisque potest, quam ille
de Romani antistitis auctoritate sapienter, præclare

vereque senserit. De hac, ne multa persequar, cum
magnitudo commentarii prohibet, tum cautio, ne
rursum de iis agam, quæ alio loco pluribus (c) com-
prehenderini.

XIV. *De sancti Maximi obitu.* — Decesseritne vero
Maximus eodem anno, an diutius vixerit, incertum
est. Sunt qui putent eum vii calend. Julias supremum
obiisse diem (d). Taurinenses traditum sibi a majo-
ribus narrant S. antistitis corpus sepultum in tem-
plo S. Joannis Baptistæ de Colegno fuisse, ad quod
quidem templum, dum vixit, frequens oratum adire
consequisset. Distat is locus ab urbe Augusta Tauri-
norum mil. pass. quinque. Sed in eo nullum exstat
Maximi monumentum. Id autem videri non debere
mirum, cum id templum eversum olim, longo post
tempore fuerit restitutum.

(a) Tom. II Concilior., pag. 799 seqq. edit. Paris. B
an. 1714. Confer etiam præfat. nostræ num. 32, pag.
115.

(b) Ibid., pag. 801, et præfat. nostræ num. 32,
pag. 116.

(c) Præfat. nostræ num. 32, pag. 26.

(d) Martyrolog. Rom. ad diem vii cal. Jul. Card.
Baron. in not. ad eundem Martyrol. Rom. locum,
ubi etiam meminit idem statuentis Bellini Patavini
ord. Eremitar. S. Augustini *Martyrolog.* edit. Venet.

an. 1539. Bollandiani perinde statui animadvertunt
in codice Haguenoensi, et a Joanne Molano theologo
Lovaniensi, qui Lovanii, anno 1573, *Martyrologium*
Usuardi suis annotationibus illustratum typis Hiero-
nymy Vellæi an. 1777 vulgavit. Non dissidet Galesi-
nius, ut ex ejus Martyrol. ad diem 25 Jun. edit.
Venetæ an. 1758 plane liquet. Confer Ferrarium,
Catolog. sanctor. edit. Mediol. an. 1613, ad diem 25
Junii.

TESTIMONIA SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

DE SCRIPTIS SANCTI MAXIMI EPISCOPI TAURINENSIS.

[CLVII] GENNADIUS.

In catalogo illustrium virorum.

Maximus Taurinensis Ecclesiæ episcopus (a) in di-
vinis Scripturis satis intentus, et ad docendam ex
tempore plebem sufficiens, composuit in laudem
apostolorum tractatus, et in Joannis Baptistæ, et ge-
neralem omnium martyrum homiliam. Sed et de
capitulis Evangeliorum et Actuum apostolorum
multa sapienter exposuit. Fecit et duos de sancti
Eusebii Vercellensis episcopi et confessoris vita trac-
tatus; et de sancti Cypriani specialem de baptismi
Gratia librum edidit. Scripsit de avaritia, de hospita-
litate, de defectu lunæ, de eleemosynis, de eo quod
scriptum est in Isaia: *Caupones tui miscent aquam
vino*; de passione Domini, de jejuniis servorum Dei,
de jejuniis speciali Quadragesimæ, et quod non sit in
ea jocandum, de Juda traditore, de cruce Domini, de
sepulcro ejus et de resurrectione ipsius, de accusato
et damnato Domino apud Pilatum, de calendis Janua-
rii. Scripsit etiam homilias de Natali Domini; homi-
lias de Theophania, et de Pascha, et de Pentecoste
multas, de hostibus carnalibus non timendis, et de
gratiis post cibum Deo agendis, de pœnitentia Nini-
vitarum, et multas alias ejus homilias de diversis legi,

C (b) quas retineo. Moritur Honorio et Theodosio Ju-
niore regnantibus (c) anno ab orbe redempto 420.

HONORIUS AUGUSTODUNENSIS.

SÆCULO XII.

*De Luminaribus Ecclesiæ, sive de Scripturis ecclie-
siasticis, lib. xx, cap. 20.*

Maximus Taurinensis Ecclesiæ episcopus, vir in
divinis Scripturis satis intentus, composuit in lau-
dem apostolorum tractatus, et in Joannis Baptistæ, et ge-
neralem omnium martyrum homiliam. Sed et de ca-
pitulis Evangeliorum et Actuum apostolorum multa
sapienter exposuit. Fecit et duos de conversatione
sancti Eusebii Vercellensis episcopi et confessoris
tractatus. De sancto Stephano, de baptismi Gratia li-
brum edidit, de avaritia, de hospitalitate, de defectu
lunæ, de eleemosynis, de passione Domini, de jeju-
nio speciali Quadragesimæ, de calendis Januarii; ho-
milias de Nativitate Domini, de Epiphania, de Pa-
scha, de Pentecoste multas, et alia plurima. Sub
Theodosio claruit.

JOANNES TRITHEMIUS.

SÆCULO XV.

*In Bibliotheca ecclesiastica, cum notis editoris Auberti
Miræi, Hamburgi 1718, inter scriptores ecclesiasti-*

(a) Cod. Vat. Reg. sæc. viii habet . vir in airt-
vis, etc.

(b) Idem cod. Reg. legit . quas nec retineo.

(c) Idem cod., regnante. Non habet verba . anno
orbe, etc.

cos a Joanne Fabricio relatos in sua Bibliotheca Ecclesiastica, pag. 40.

Maximus episcopus Taurinensis in Scripturis divinis eruditissimus, in declarandis homiliis ad populum nulli suo tempore secundus, non solum doctrina insignis fuit, sed etiam vitæ sanctitate clarissimus emicuit. Scripsit multa egregia opuscula, quæ sancta mater Ecclesia cum magna auctoritate legenda suscepit. E quibus subjecta feruntur :

De Evangeliorum capitulis lib. 1. — In Actus apostolorum lib. 2. — In laudem Joannis Baptistæ lib. 2. — De vita Eusebii Vercellensis lib. 2. — De sancto Cypriano martyre lib. 2. — De gratia Baptismi lib. 1. — [CLVIII] De avaritia lib. 1. — De hospitalitate lib. 1. — De defectu lunæ lib. 1. — De eleemosynis lib. 1. — De verbis Isaia lib. 1. — De Jejunio Quadragesimæ lib. 1. De jejunio verborum Dei generali lib. 1. — De Juda traditore lib. 1. — De cruce Domini lib. 1. — De sepulcro Domini lib. 1. — De officio Missæ lib. 1. — De accusatione Domini lib. 1. — De resurrectione Domini homiliv. 4. — De sancto Laurentio hom. 3. — De sancto Stephano hom. 1. — De kalendis Januariis hom. 1. — De Natali Domini hom. 3. — De Epiphania hom. 2. — De Pascha hom. 3. — De Pentecoste hom. 3. — De penitentia Ninivitarum hom. 1. — De non timendis hostibus carnalibus hom. 1. — De gratiis post cibum agendis.

Scripsit et alia multa : sermones et tractatus, epistolas et homilias, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Arcadio et Honorio principibus, anno Domini 420, et sub Theodosio Juniore moritur.

In notis legitur : Imo interfuit adhuc concilio Romano anno Christi 465.

JOANNES GYMNICUS.

Religioso ac pererudito viro Damiano Ascendensi ordinis divi Benedicti Colonia apud Sanctum Pantaleonem anno 1535.

Multum merebitur apud veræ et Christianæ religionis sinceros cultores laudabilis illa tua voluntas, optime doctissimeque Damiane, in exquirendis exhibendisque veterum scriptorum monumentis, horum præsertim qui malis (ut nunc res sunt infelicissimi status) aliis ex aliis prorescentibus antidota opponere possint. Magno plausu excipiuntur, qui res exquisitas et novas, nonnunquam etiam perniciosas, aut certe non multum utiles inveniunt : famam merentur apud litteratos, et gratiam quoque, qui in studiis profanis exercent ingenia, aut his undelibet prosint. Quis enim et quidem non impense favet his qui quod in gentilibus scriptoribus desideramus, etsi Christianæ pietati non multum conducatur, reperiendis operam sumunt? Et sane in aliqua homines situm rebus publicis, et posteris utcumque prodesse, quod sive famæ cupiditate sollicitati, sive mercede adducti efficiant, modo communis utilitas obtineatur, debita sua laude minime sunt fraudandi. At quanto majore benevolentia eorum conatum prosequemur, successibus liberalius gratulabimur, qui hunc laborem in

Christiana illa veraque philosophia (citra quam omnis sapientia stultitia est) restituenda, locupletanda defendendaque sumendum sibi existimat. Atque utinam eo animo essemus omnes, ut non plus dubitemus perditum in pii cujusque Christiani scriptoris lubricationibus, quam in his quæ vel Græcia, vel Latium in scriptoribus ethnicis desiderat : plus denique inventum sit quod pietatem augeat, quam si scientiæ illam comprehensionem locupletet, ab interitu vindicaverimus. Itaque, optime Damiane, non parum tibi deberi arbitror verique studiosis omnibus, quod scriptorem doctissimum, nec minus eloquentem, minimeque *νεῖρον*, et (ut semel dicam) divinam absolutamque nobis in studiosorum gratiam excudendum dederis, divum Maximum episcopum et theologum utrumque maximum, quem si vetustas commendat, id est per tot annorum spatia Christianorum Ecclesiæ approbatio tanto beatorum Hieronymo, et Ambrosio minorata locum habet, quanto his posterius vixit, quos proxime sequitur. Vir sine controversia dignissimus qui hactenus latuit. Nam præter sermonis puritatem, suavitatemque, qua lectorem suo quodam genio retinet, præter sententiarum, in quibus totus est, acumen, allegationum copiam et judicium, vires argumentationum, in objurgando severitatem, in exhortando gravitatem peculiaris thesaurus confutationum est, et testimonium adversus hujus sæculi errores. Quid de inter Christianos concordia, divorum cultu et veneratione, auctoritate Ecclesiæ, eleemosyna, jejunio magis ab optimis quibusque et bonæ fidei hominibus optari poterat, quam quæ a Maximo episcopo minime leviter, neque superstitiose asserta et confirmata sunt. Sed frustra in laudando auctore versor, qui ipse factori pio ita se commendabit, ut nos nihil ejus dixisse videamur. Neque velim cuiquam dubium quidquam in hoc videri supposititium, cum in catalogo Gennadius, ac post eum Trithemius abbas hoc opus inter reliqua [CLIX] ejus numerent, et omnia sic consentiunt inter se, et cum his quoque quæ superioribus annis edita sunt, quæque adhuc nobiscum sunt nondum excusa, ut tanetsi titulo fraus commissa foret, orationis qualitas dolum indicare possit, qua in re magni Erasmi testimonio nos contenti sumus, quod si nolis aliorum oculis cernere, ipse expende omnia. Vale, Damiane doctissime, et si quid hujus scriptoris reliquum apud te est, da operam ut propediem in lucem veniat. Quis enim abstrusorum fructus? Studiosi Christianæ theologiæ multum se tibi debere existimabunt. Coloniae ex typographia nostra anno a Virgineo partu millesimo quingentesimo tricesimo quinto, idibus Maii.

SIXTUS SENENSIS.

In Biblioth. sacra Pio V. pontifici maximo dicata anno 1566.

Maximus, Taurinensis Ecclesiæ episcopus, sanctarum Scripturarum peritissimus et extemporalis declamator admirabilis, scripsit elegantissimas homilias in varios utriusque Testamenti locos. Moritur sub Theodosio Juniore anno Domini 420.

ROBERTUS CARDINALIS BELLARMINUS.

De Scriptoribus ecclesiasticis ab anno Domini 400 ad annum 500, edit. Venet. an. 1728, cum dissertatione Philippi Labbei.

Sanctus Maximus episcopus Taurinensis floruit et obiit sub Honorio et Theodosio Juniore imperantibus, teste Gennadio, in libro *de Viris illustribus*. Exstant ejus homiliae Romae editae an. 1564. Subsequuntur tituli homiliarum infra ponendi. Diximus, inquit Bellarminus, multos sermones tribui simul et sancto Ambrosio et sancto Maximo. Sed credibilis est sancti Maximi esse illos etiam qui tribuuntur Ambrósio. Gennadius enim enumerat fere omnes sermones sancti Maximi, et inter illos sunt aliqui qui tribuuntur Ambrosio, quamvis non magnus sit error, cum uterque auctor sit doctus, sanctus et antiquus.

DISSERTATIO PHILOLOGICA ET HISTORICA

Quae in Bellarmino habetur ex Philippo Labbeo.

Sanctus Maximus Taurinensis in Subalpinis floruit, Honorio, qui obiit an. 423, et Theodosio Juniore, qui e vita migravit an. 450, imperantibus. De ejus anno fatali non consentiunt inter se chronologi: aliique enim ante an. 423 aut certe 450 obiisse volunt, quod Gennadius cap. 40 Catalogi dixerit Maximum mortuum esse Honorio, aut hunc auferas saltem imperante Theodosio II. Verum Gennadius, quo utor, a Miræo editus, pro voce *moritur*, quae in quibusdam aliis editionibus occurrit, exhibet alteram vocem, *floruit*, quae sane non nocet communi certiorique sententiae Baronii aliorumque qui Mediolanensi synodo sub Marciano imperatore celebratae et Romanae an. 465 interfuisse opinantur, sub Hilario papa, post quem primus subscripsit. De eo Martyrologium Romanum die 25 Julii. Gennadius, qui citato loco multa de eo refert notata digna; Honorius cap. 40, lib. 1, ubi nulla facta Honorii mentione sub Theodosio duntaxat floruisse dicitur; Joannes Trithemius, qui sub Theodosio mortuum asserit; Vossius, qui apud Gennadium legendum arbitratur Odoacro et Theodorico regnantibus, ut de ceteris sileam. Homiliae ejus tum seorsim Coloniae, Romae et alibi editae sunt, tum in Bibliothecis veterum Patrum. Editionem Parisiensem ann. 1623, hic tibi, lector, repraesentabo, quod antequam exsequar, deridendum omnibus Guillelmi Parkiensis, ejusque simiorum Roberti Coci, Andreae Riveti, Joannis Henrici Ottingeri, similiumque heterodoxorum proponam. Sermones de Martyribus Taurinensibus, sermo 5 in Natali Petri et Pauli, et quidam alii ut spurii suppositique et nullius aut saltem incertae fidei repudiandi sunt. Quid ita porro? Quod ab imperitis amanuensibus, ac sciolis quibusdam collectoribus inter sancti Ambrosii, atque Augustini sermones reperiantur inserti. Sane, et nihil gravius eloquar, qui hoc pacto ratiocinantur in pervolutandis mss. codicibus hospites se praebent, ac penitus peregrinos. Quam rectus cum Bellarmino dixissent, etiamsi Augustino quidam, aut Ambrosio vindicarentur, non

A fore magnum errorem, cum uterque auctor doctus sit, antiquus et sanctus. Sed, omissis, vitiligatoribus illis inflicetis, ad rem promissam veniamus.

In adventu Domini homiliae 2. — De vigilia Nativitatis hom. 1. — In Natali Domini hom. 6.

Gennadius docet se legisse homiliae *de Natali Domini, de Epiphania, de Pascha et Pentecoste*, aliasque multas de diversis causis habitas, quas nec retineret.

Quae tertia habetur, incipitque *in adventu Domini* reperitur ordine 11 inter sermones de Tempore sancti Augustini, non ideo tamen Maximo abjudicanda, quae est heterodoxorum insulsa *ἀσυλλογία*.

[CLX] *In circumcissione Domini, sive de calendis Januariis increpatio*, quae memoratur a Gennadio. *De Epiphania, seu Theophania Domini nostri Jesu Christi* octo quarum septima, quae etiam *de baptismo Christi* disserit, est sermo 37 de Tempore apud Augustinum.

De Quadragesima, jejuniis, cruce et passione Domini, latrone, sepultura, aliisque ad ista spectantibus 17. Ea quae incipit, *Mirum fortasse videatur*, etc. est sermo 118 de Tempore, cum tamen ex Gennadio constet Maximi esse homiliam *De accusato et judicato apud Pilatum Domino*.

In solemnitate paschali 5, quarum quae est ordine recensetur 126 inter sermones Augustini de Tempore.

In Litanis et de jejuniis Ninivitarum, quae dicitur a Gennadio *De Pœnitentia Ninivitarum*.

In solemnitate paschali hom. 3.

In Natali sancti Stephani una, quae est quinta de Sanctis apud Augustinum.

In Natali sanctae Agnetis virginis et martyris hom. 1.

In Nativitate sancti Joannis Baptistae hom. 3; meminit Gennadius.

In Natalibus apostolorum Petri et Pauli hom. 5. Prius, quae incipit *Gloriosissimos*, etc., apud Augustinum de Sanctis; Gennadius narrat composuisse tractatus in laudem apostolorum.

In Natali sancti Laurentii martyris hom. 3; ex Gennadio.

In Natali sancti Eusebii Vercellensis episcopi et confessoris cal. Augusti hom. 2; ex eodem Gennadio.

In Natali sancti Cypriani hom. 2; meminit Gennadius.

De eo quod scriptum est: *Quis major est in regno caelorum*, et legitur in feriis sancti Michaelis: Gennadius ait, de capitulis Evangeliorum et de Actibus apostolorum multa exposuisse.

In Natali sanctorum martyrum Taurinensium Octavii, Adventii et Solutoris. Non meminit disertis verbis Gennadius, sed quae tamen ex omnibus videtur esse Maximi, haec ipsa est.

In communi Martyrum; haec dicitur a Gennadio generalis omnium martyrum homilia.

In traditione symboli, seu De expositione ejusdem hom. 1.

De non timendis hostibus carnalibus, et de gratis

post cibum Deo agendis, ipsissima sunt Gennadii verba *De avaritia vitanda, et de eo quod scriptum est: Erant eis omnia communia.* Reperitur apud Ambrosium serm. 24 *De verbis Apostoli*; esse tamen genuinam Maximi homiliam discimus ex Gennadio.

Secunda *De eodem argumento. De eleemosynis largiendis homilia 2*; ex Gennadio. *De hospitalitate 1*; ex eodem. *De defectu lunæ*; ex eodem. *De eo quod scriptum est in Isaia, cap. 1: Caupones tui miscent aquam vino.* Consule Gennadium, qui singulatim pene omnes illas legerat homilias, et criticorum nostrorum osbruit os; audaciamque comprimit.

JOANNES ALBERTUS FABRICIUS.

In Bibliotheca ecclesiastica Antuerpiæ an. 1659.

Sanctus Maximus Augustæ Taurinorum in Pedemontana regione episcopus, Martyrologio vigesima quinta Junii ascriptus, interfuit synodo Mediolanensi sub Eusebio, et Romano concilio ab Hilario papa celebrato, Basilisco et Herminero coss., hoc est an. 465. Labuntur ergo qui scribunt ipsum obiisse Honorio et Theodosio Juniore imperantibus. Nam Theodosius Junior regnabat Valentiniano III et Gennadio Avieno consulibus, teste Cassiodoro in Chronico. Cæterum S. Maximi homilia Coloniae an. 1535, et 1564 Romæ fuerant publicatæ. Ex quibus non pauca titulo Ambrosii falso sunt editæ, ut Costerius et Bellarminus observarunt.

FRANCISCUS COMBEFISIUS O. P.

In Bibliotheca concionatoria Parisiis an. 1662.

Sanctus Maximus Taurinensis in Subalpinis episcopus floruit Honorio et Theodosio Juniore regnantibus, auctore Gennadio, ut eum produxit Miræus: quo calculo nihil vetat in annos retro plures, productio sacerdotio, Mediolanensi synodo Marciano imperatore, et Romanæ Hilario papa an. Dom. 465 (cui post ipsum subscripsit ætatis potius quam sedis privilegio) interfuisse. Ejus plerosque sermones, ac quotquot succurrerunt memoriæ Gennadius recensuit; quorum tamen aliqui Augustini, aliqui Ambrosii sermonibus commixti sunt, quos suis locis studui annotare. Id vero ea factum ratione, qua pluribus disserui in sancto Petro Chrysologo, quod scilicet quæque Ecclesia sermonum suorum manipulo eos sibi deligeret, qui ex usu magis esse viderentur, quantumvis ipse manipulus, alterius, cujus plures essent, aut potiores, nomen præferret: cumque tanti sint, quorum sermones titulo variant, viri docti ac sancti, nec ætate adeo dissiti, parum admodum ex confusione his decedit. Plane vero elegantes sunt ac culti sermones Maximi. Novum adjeci ad festum Nativitatis sanctæ Mariæ ex codicibus Sancti Germani Pratensis, titulo in ejusdem Assumptione, cum spectet magis ad festum Annuntiationis, ejus occasione non male puto intuli, non falsi arcessendum Cajetanum opusc. de Concept. sanctæ Mariæ, quod locum ex sermone sancti Maximi in Assumptione sanctæ Mariæ afferat, qui sermo nobis non extat. Potuit enim in sermonem sic prænotatum vel

ipse incidere, vel a quibus hausit Capreolus, Vincencius Bandellus, etc. Quidquid sit de loci illius auctoritate aut veritate inscriptionis, de quibus nolim contendere, ne hunc a me sic productum sermonem, antiquo licet codice, ausim omnino Maximo Taurinensi asserere.

[CLXI] GUILLELMUS CAVE.

Scriptorum ecclesiasticorum Historia literaria sec. Nestorianum Coloniae Allöbrogum 1720, pag. 260.

Maximus, unde oriundus, incertum, Augustæ Taurinorum in Gallia Subalpina, quam hodie Pedemontanam vocant, episcopus. Claruit an. 422. Idem, ut videtur, Maximus, qui synodo Arausicanæ (in qua canones aliquot disciplinam ecclesiasticam spectantes conditi sunt) an. 441 interfuit; intererat etiam an. 451 synodo Mediolanensi; cum episcopi provinciales coacti sunt, ut quæ Leo papa a Flaviano adversus Eutychem scripserat, sententia sua roboraret. Denique concilio Romano in natali Hilarii papæ an. 435 celebrato, in quo de episcopis successores suos designantibus aliisque episcoporum causis agebatur. Huic concilio primo loco post Romanum pontificem subscripsit Maximus noster, idque ex mente Baronii ob prærogativam ætatis in episcopatu agentis. Anno sequenti obiisse dicitur. Quod vero plures Gennadii editiones habent, moritur Honorio et Theodosio Juniore regnantibus; Miræus in sua Gennadii editione, pro moritur, reponendum duxit, floruit; quod et ante Miræum monuerat Baronius; mentum scilicet in codice irrepsisse.

SCRIPTA.

Homiliæ hiemales.

De adventu Domini hom. 2.

In vigiliis Natalis Domini homilia, quæ et inter Ambrosianas reperitur num. 13.

In Natali Domini homilia 6, ex his prima est 15 inter Ambrosianas, 14 inter Augustini de Tempore est secunda.

In circumcissione Domini homilia.

In Epiphania Domini hom. 8, quarum septima est 27 inter Augustini de Tempore.

De jejuniis Quadragesimæ hom. 4.

In dominica in Ramis homilia, quæ est tertia inter Ambrosianas.

De accusatione Domini apud Pilatum hom. 2, quarum prima est 49 inter Ambrosianas, et 118 inter Augustini de Tempore, secunda est 50 inter Ambrosianas.

De passione, cruce, et sepultura Domini hom. 4, quarum prima est 55, et secunda est 56, tertia est 57, et sexta est 58 inter Ambrosianas.

De S. Latrone, Petro apostolo, et Ancilla ostiaria hom. 4, quæ inter Ambrosianas reperiuntur num. 44, 45, 46 et 47.

Homiliæ æstivales.

In solemnitate Paschali hom. 5, quarum prima est 51, tertia est 49, quarta est 53, secunda est 52, quinta est inter 54 Ambrosianas.

In solemnitate Pentecostes hom. 3, quæ habentur A inter Ambrosianas num. 60, 61 et 62.

Homiliæ de sanctis.

In natali divi Stephani homilia; quinta est inter Augustini homilias de sanctis.

In natali divæ Agnetis homilia.

In nativitate divi Joannis Baptistæ hom. 3.

In natali SS. Petri et Pauli apostolorum hom. 5, quarum ultima est 27 inter Augustini de sanctis, et 56 inter Ambrosianas.

In natali divi Laurentii martyris hom. 3.

In natali divi Eusebii Vercellensis episcopi hom. 2, quarum posterior est 69 inter Ambrosianas.

In natali divi Cypriani hom. 2, quæ inter Ambrosianas sunt num. 72 et 73.

In festis divi Michaelis, quæ inter Ambrosianas est 10.

Homiliæ de diversis.

De expositione symboli homilia.

De non metuendis carnalibus hostibus, et gratiis post cibum agendis hom. 2, inter Ambrosianas num. 42 et 43.

De avaritia vitanda hom. 2.

De eleemosynis largiendis hom. 2.

De hospitalitate homilia.

De defectu lunæ hom. 1.

Super illud Isaïæ: *Caupones tui miscent aquam vino homilia.*

[CLXII] Porro sermo inter Augustinianos de Verbis Domini 19, et inter Ambrosianos 7, et de Vita SS. martyris Nazarii et Celsi inter Ambrosianos 52, Maximi esse censentur, licet inter ipsius opera non habeantur. Prodierunt S. Maximi homiliæ Colonix an. 1533, Romæ an. 1564 cum Leonis, Petri Chrysologi, etc., opp., Parisiis an. 1614 et 1623, Lugduni an. 1633 cum homiliis Chrysologi, Colonix an. 1678.

Denique in Bibliotheca PP. homiliæ 4, videlicet, *De barbaris non timendis ei qui Deum timet; et de Eliseo; de Ninivitis, de calendis Januarii, de defectu lunæ, ante natale Domini, de natali Domini Salvatoris, de hæreticis peccata vendentibus; quod non debentis clerici negotiari, de corpore Domini.* Has ex vestustis codicibus eruit, et Maximo nostro vindicatas, nobis nuper exhibuit rev. P. Mabillonius *Mus. Ital.* tom. I, part. 2, pag. 1, ubi etiam de aliis Maximi homiliis quæ sub Ambrosii et Augustini nomine circumferuntur fuse, ut solet, et accurate agit.

JOANNES MABILLONIUS.

In *Musei Italici* tom. I, pag. 2, Parisiis anno 1687.

1. Alteram hujusce voluminis partem auspicamur (quod faustum fortunatumque sit) ab homiliis quibusdam ineditis sancti Maximi episcopi Taurinensis: cujus tanta facundia, tantum studium in rem Christianam fuit, ut vulgatæ ejus homiliæ dignæ sint meliori luce. Ita enim vero distractæ, et alienis coloribus infuscatæ sunt, ut quis sit earum legitimus parens, etiam apud viros doctos dubitetur: dum hi alias Ambrosio, illi alias Augustino tribuunt. Neque tamen

PATROL. LVII.

adeo difficilis est de iis conjectura, ut auctori suo (si modo quis diligentem operam adhibeat) tandem restitui non possint, maxime Gennadio duce, quicquid argumenta, et titulos magna ex parte retulit. De omnibus illis homiliis, sive quæ apud Ambrosium, sive quæ apud Augustinum, seu quæ apud ipsum Maximum exstant, accuratam afferre censuram non est nostri instituti. Hæc cura partim occupata est a sodalibus nostris, tum iis qui Augustini sermones cum accurato delectu ab intrusis et supposititiis jam repurgarunt, tum ab aliis, item nostris, qui novam Ambrosii operum editionem adornant: nos tantum, quod e re nostra erit, hoc loco exsequemur.

2. Maximi homilias plerasque, si non omnes invenimus in tribus codicibus perantiquis: quorum unus Mediolani habetur, in bibliotheca Ambrosiana; alter Romæ, in monasterio Sanctæ Crucis, quod in Jerusalem appellatur; tertius in abbacia Sancti Galli, apud Helvetios; postremus hic codex, litteris majusculis ab annis mille totus exaratus, continet homilias 97 sub hoc titulo: *In Christi nomine incipiunt homiliae sancti Augustini episcopi et confessoris, præmissa capitulatione singularum homiliarum.* Pleræque ex his homiliis vulgatæ sunt inter opera Ambrosii, Augustini et Maximi prædicti: sed neque Ambrosium, neque Augustinum, omnes vero, aut fere omnes Maximum habent auctorem. Viginti et una inter eas ineditæ sunt: quas rogatu nostro descripsit religiosus et doctus Hermannus Shenkius. Sancti Galli bibliothecæ præfectus.

3. Ambrosianus codex, haud minus antiquus, caractere Longobardico exaratus est, sub initio mutilus. Erant in codice homiliæ ferme 80, non omnes eadem atque in codice Sancti Galli; quædam cum titulo: *Sancti Maximi Taurinensis episcopi*, qui revera earum est legitimus parens.

4. In codice Romano Sanctæ Crucis qui fuit olim monasterii Nonantulensis ante annum Christi octingentesimum acquisitus ab Anselmo abbate, continentur homiliæ 73, ex quibus pleræque in Sancti Galli exemplari continentur. Inscriptum erat in fronte codicis nomen auctoris, sed eo abraso, sancti Ambrosii nomen substitutum. Maxima pars tamen harum homiliarum sunt Maximi, tametsi quædam aliæ Hieronymi et Augustini sub eorum nomine insertæ sunt.

5. Ex his tribus codicibus, quantumvis antiquis, non eruitur certa et explorata notitia omnium sancti Maximi homiliarum, siquidem Sangallensis eas sub Augustini falso titulo adducit: Sanctæ Crucis codex, deleto vero auctoris nomine, Ambrosium præfert: unus Ambrosianus Maximo quasdam assignat, sed paucas, ut postea videbimus. Verum ex aliis indicis, maxime ex Gennadio, intelligimus omnes aut propemodum omnes, præsertim quæ in codice Sancti Galli exhibentur, Maximo esse tribuendas. Et quidem ita simul connexæ et colligatæ sunt, ut si unius auctor exploratus habeatur, de aliis consequens futurum sit judicium. Auctor quippe ho-

illis præcedentis in subsequenti mentionem facit. A malum aliorum iudicio quam nostro definiri. Atque pleræque Maximum uti legitimum parentem agnoscunt, ut pote quas Gennadius manifeste designavit. Hoc in numero eas esse quas nunc primum in lucem proferimus, ex subjectis observationibus quibusvis facile animadvertere poterit.

6. Maximus Taurinensis Ecclesiæ episcopus, testante Gennadio, homilias scripsit de hostibus carnalibus non timendis. Una est hoc titulo inter vulgatas Maximi homilias. Prima ex duodecim a nobis edenda ejusdem est argumenti, referturque ad præcedentem, his verbis : *Sæpe dixisse memini, quod hos tumultus bellicos minime timere debemus.* Ad idem argumentum revocanda est homilia quæ inter Ambrosianas de Sanctis est 24, in codice Sancti Galli inscripta *De tumultis bellicosis.* Quinam fuerint illi barbari, facile esset definire, si de Maximi ætate constaret. At incertum est mortis ejus tempus. Moritur, si Gennadio fides, Honorio et Theodosio Juniore regnantibus, id est, ante annum Christi 423, quo Honorius decessit. Miræus pro moritur reposuit floruit. At priorem lectionem præfert vetustissimus codex noster Corbeiensis, litteris Francogallicis scriptus. Verumtamen Maximus Taurinensis antistes anno 451 synodice Mediolanensis ad Leonem Magnum epistolæ subscripsit, inno anno 465 concilio Romano sub Hilario papa, et primus ante omnes etiam ante archiepiscopos Ebreduensem et Mediolanensem. Itaque dicendum est aut duos fuisse ejusdem nominis eodem sæculo Taurinenses episcopos ; aut si unicus fuit, Gennadium in designando Maximi obitu a vero aberrasse, qui tamen illis temporibus [c. xiii] erat. Quanquam quod Maximus primus post papam synodo Romanæ subscripsit, inde colligitur eum antiquitate cæteris ejusdem synodi episcopis superiorem fuisse.

7. Dux sequentes homiliæ quas edimus eundem ac prima auctorem exigunt, ut ex consecutione patet. Exstant hæc tres homiliæ in codicibus Ambrosiano et Sancti Galli.

8. Gennadius Maximo nostro tribuit homilias de poenitentia Ninivitarum. In vulgatis una est de Ninivitis, ad quam nostra homilia 4 sub hoc titulo : *Diximus anteriore dominica Ninivitas,* etc. Habetur utraque in iisdem qui modo laudati sunt codicibus.

9. Homilia 5, de *Calendis Januariis* totidem verbis signatur a Gennadio. Una est inter editas ejusdem tituli et argumenti ; una item apud Ambrosium, quæ est homilia 11 de *Tempore*, cui melius nostra respondet. Nam quæ apud Maximum legitur, auditores suos jaududum a vitis illis calendarum temperasse testatur ; contra vero tum nostra tum Ambrosiana. Nostra porro superiores homilias consequitur in codice Ambrosiano, in quo item succedit sequens, quæ a Gennadio etiam notatur de *Defectu lunæ.* Alius ordo est in codicibus Sanctæ Crucis, et Sancti Galli.

10. Homilia tres de *Natali Domini*, quem titulum Gennadius suggerit, an præferendæ sint illis quæ apud Maximum leguntur, an simul cum illis admittendæ,

Quanquam nostræ plus succi quam aliæ præferunt.

11. Homilia 10 e nostris, quæ est de *Hæreticis peccata vendentibus*, reperitur absque auctoris nomine in uno codice Sancti Galli, quem ab annis mille calamo exaratum fuisse jam diximus. Nullam hoc titulo Maximi homiliam suggerit Gennadius, nisi forte confuse his verbis : *Multas alias ejus homilias de diversis legi, quas nec retineo.* Certe cum proxime antecedentes in codice Sancti Galli, ac subsequentes Maximum auctorem habeant ; idem etiam de hac homilia iudicium ferendum videtur, maxime cum stylus sit uniformis. Qui autem fuerint illi hæretici nobis haud liquet.

B 12. Homilia nostra 11 contra clericos negotiatores, incipit ab his verbis : *Reprehendimus ante diem negotiationem clericos exercentes. Sed si recte consideramus, officium non verè negotium est,* etc. Hæc homilia videtur respondere homiliæ 56 de *Tempore* apud Ambrosium, in cujus fine hæc leguntur : *Nam et catholicus clericus hac sententia retinetur. Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de altari, Deo jubente, consequitur ; sed exercet mercimonia, intercessionis vendit, viduarum munera libenter amplectitur ; hic negotiator magis potest videri quam clericus.* Quod si ita est, utraque Maximo vindicanda. Nostra enim manifeste pertinet ad illam quæ apud Maximum extrema est, in illud Isaïæ : *Caupones tui miscent aquam vino,* quæ a Gennadio diserte signata est. Hæc enim incipit ab his verbis : *Non incommode ante dies paucos persecuti sumus, functionem hanc sacerdotalem vicem quamdam negotii retinere, et questum esse non modicum hoc clericatus officium,* quæ ipsa verba sunt in homilia nostra 11, ad quam proinde respicit indubitata hæc Maximi homilia.

13. Homilia e nostris 12 ejusdem est auctoris. Maximus quippe ex Gennadio scripsit : de *Sepulcro Domini.* Maximi libri duas habent hujusce argumenti : in quorum altera, quæ est de *Cruce et Sepultura Domini* secunda, referuntur aptissima homiliæ nostræ verba ab his verbis : *sed videamus de hoc ipso Domini corpore,* etc. Hæc de homiliis sequentibus a nobis edendis, quas ex aliis plurimis selegimus.

D 14. In codice Ambrosiano una est homilia sancti Maximi Taurinatis episcopi de *Natali sanctorum martyrum* ; incipit hoc modo : *Sicut scimus, fratres, vota semper Domini subsequitur festivitas servulorum,* etc., quam in editis non invenimus. Idem post homilias duas de *sanctis Alexandro et Sisinnio,* etc., quos post obitum sancti Ambrosii martyrio affectos fuisse Paulinus auctor est. *Homilia sancti Maximi de sancto Eusebio martyre Vercellensi.* Incipit : *Ad sancti Eusebii laudem aliquid addere, decerpere est,* etc., ut apud Ambrosium rectius, quam apud Maximum. Sequitur : *Item dictum Vercellis. Dum ad obsequia venerandæ recordationis communisque patris nostri Eusebii, confessionis ejus honore convenimus,* etc. *Item de sancto Eusebio, et de Machabæis. Licet me, fratres,*

debitum caritati vestrarum exhibere sermonem imperitia pudorque reocet, etc. Item de sancto confessore Eusebio, et Machabæis. Ad celebritatem hujus diei, fratres carissimi, omni nos cum alacritate concurrere devotio geminæ festivitatibus invitatur, etc. Denique sequitur alia homilia sub hoc exordio : *Quamquam, dilectissimi fratres, beati patris nostri summi sacerdotis et confessoris Eusebii indignus sim filius, et minimus servus, etc.*, ubi ad marginem appositum est antiquissimo caractere : *Nota quod Vercellinus est isto.* Hic exhibendi essent cum censura indices homiliarum, qui in prædictis tribus codicibus continentur. Sed hoc aliud tempus aliud otium exigunt.

15. Illud autem in transcurso observare juvat libros sex vulgatos de sacramentis, qui Ambrosio in editis tribuntur, absque auctoris nomine inseri sermonibus prædictis in codice Sancti Galli, atque in sermones septem distribui sub hoc titulo : *Incipit prima dies in Pascha*, ita ut singuli sex libri singulos sermones constituent pro totidem hebdomadæ diebus, et quidem septimus ab extrema parte libri sexti incipiat, id est, ab his verbis : *Aliud Psalmorum David, licet unus libellus sit*, etc. Sed forte majoris momenti erit, quod in sermone 4, qui in editis liber IV est, idem sermo ita habet : *Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi. Ergo si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quæ erant : quanto magis operatorius est, ut sint et in aliud commutentur ; cum in vulgatis postremum membrum sic legatur : Et quæ erant in aliud commutentur.* Ex his duabus lectionibus unam conflabat Berengarius a Lanfranco relatus in dialogo contra ipsum, ubi eum ita loquentem inducit : *Per consecrationem altaris fiunt panis et visum sacramentum religionis : non ut desinant esse quæ erant, et in aliud commutentur, quod dicit beatus Ambrosius in libro de Sacramentis.* Lanfrancus, exposito hoc loco, ita ut a Berengario objiciebatur, ait, in quibusdam codicibus præfatam sententiam verbis aliis inveniri ; nempe iisdem omnino verbis, quæ modo editi habent ; jam vero per id tempus prædictum opus de Sacramentis in sex libros distributum erat, eodemque modo a Lanfranco adducitur.

16. Revertor ad Maximum, cujus sermones, prout sub ejus nomine vulgati sunt, plerique Maximum auctorem habent, atque ideo eidem vindicandi quotquot ex his Ambrosio inter ejus [CLXIV] opera supponuntur, ubi pauci admodum Ambrosio, longe plures Maximo ascribi debent. Quamquam et alii sunt, quos nec Ambrosio nec Maximo tribuere possumus, sed posterioribus auctoribus : quales sunt secundus ac tertius de Adventu : inter sermones 22 et 23, de Septuagesima, et Sexagesima, quæ vocabula Maximi nedom Ambrosii tempore ignota erant ; uti et nomen Adventus pro certo illo dierum numero quos ante Natale Domini celebrari mos est. Non ergo dixisset Ambrosius, aut Maximus, quod initio sermonis secundi de Adventu legitur : *Hoc tempus non immerito Adventus Domini vocatur* : neque his verbis sermonis 23 usi fuissent : *In toto anno non dicitur*

ulla dies Septuagesima, nisi ista ; nec Sexagesima, nisi sequens dominica, nec Quinquagesima, nisi ab hinc tertia. Et certe sermo 31 de Tempore Septuagesimam et Sexagesimam ideo non admittit, ut reprehendat eos qui Quinquagesimam Quadragesimæ addebant. Similis oppositio exstat inter sermones 26 et 32. In hoc enim solo dominici dies a jejunio quadragesimali excipiuntur ; in illo vero etiam sabbatum ad ritum Ecclesiæ Mediolanensis. Adde, quod in illo sermone 26 jejunium in Quadragesima præscribitur duntaxat ad nonam, quod est contra ipsum Ambrosium, et contra veterum temporum disciplinam, in quibus jejunium quadragesimale non ante vesperum solvi licebat.

LUDOV. ANTON. MURATORIUS

IN SERMONES S. MAXIMI EPISCOPI TAURINENSIS.
Anecd. tom. IV, Patav. 1715.

Codex ms., unde hos sancti Maximi Taurinensis episcopi sermones descripsi, est in Ambrosiana bibliotheca, litt. C, num. 98, venerandam autem antiquitatem spirat ; quippe scriptus mihi videtur ante mille circiter annos. Characteres ad Longobardicam scripturam omnino accedunt, similesque sunt illis quibus constat vetustissimus Josephi codex in Ægyptiaca papyro exaratus, et in eadem bibliotheca veluti insigne antiquitatis monumentum asservatus. Neque aliter de ipsius codicis vetustate judicavit cl. vir Joannes Mabillonius, tom. I, pag. 2, *Musæ Italici*, in præfatione ad quasdam homilias ejusdem sancti Maximi a se primum editas, et partim ex hoc ipso codice descriptas. Quidquid ibi doctissimus ille vir hanc in rem adnotavit dignam plane foret quod hic repeteretur. Sed illuc ego lectorem dimittens, quod meum erit, hic breviter prodam.

Floruit Maximus sec. Christianæ æræ v. Eum ultra annum Christi 465 vixisse eruditum non pauci putant, non satis Gennadii codicibus fidentes, ubi mortuus dicitur ante annum Christi 423. Leguntur homilicæ complures inter opera SS. Ambrosii et Augustini, quæ tamen sanctum Maximum auctorem habuere. Neque vero easdem satis hucusque distinxerunt collectores operum sancti Maximi : ad quod tamen et laudata Mabillonii præfatio, et cura hæc nostra non parum inserviet. Siquidem non modo sermones multos hic damus nondum vulgatos, sed etiam adnotamus, qui jam editi fuerint inter opera sancti Ambrosii, aut ipsius sancti Maximi. Porro minime spondere singulos sermones qui in laudato codice Ambrosiano leguntur ad Maximum Taurinatem esse referendos. Mutilus in fronte, in calce, aliisque in locis est codex, quæ causa forte afferri potest cur desiderarentur clariora documenta de harum homiliarum auctore. Præterea sunt quidam illic sermones qui expresso nomine tribuuntur *sancto Maximo Taurinati episcopo*, ut in ipsa editione apparebit ; ac proinde suspicio ingeritur, ne cæteri, quorum ipse non scribitur auctor, ad alios auctores pertineant. Et certe eruditus non ignotum consuevisse veteres e diversis

scriptoribus homilias in unum codicem congerere, qui Homiliarius postea dicebatur et ad manum erat minus doctis, aut episcopis, aut sacris oratoribus, cum ad populum conciones erant habendæ, sive in Evangelii explicatione, sive in sanctorum laudibus exponendis. Et hinc plane factum ut sanctis Augustino, Ambrosio, Chrysostomo, aliisque Ecclesiæ Patribus tot tribuere progressu temporis homiliæ fuerint, quæ tamen omnes ab ipsis nequaquam prodierant.

Uicunque id sit, non me pœnitet hæc omnia publici juris fecisse, eaque sub nomine sancti Maximi Taurinatis universa produxisse, tum quod aliæ hic homiliæ habentur, quibus præfixum non fuit Maximi nomen, et nihilominus ad eundem procul dubio spectant, tum etiam quod eam in omnibus styli similitudinem deprehendere mihi visus sum, quæ unum eundemque scriptorem satis deceat.

Cæterum sermo 1 in sancti Alexandri multa habet communia ac simillima cum altero sermone ejusdem argumenti inter opera sancti Augustini antiquæ editionis. Antea quoque prodierunt sermo 6, 7, 8, 9 de sancto Eusebio martyre Vercellensi, nempe in libro cui titulus: *Antiquorum Patrum sermones et epistolæ, de sancto Eusebio Vercellensi episcopo et martyre collectæ jussu Joannis Francisci Bonhomii episcopi Vercellensis, ac impressæ Mediolani anno 1581.* Isti vero sermones in nostro codice recitati dicuntur *Vercellis*, et propterea auctorem designant, qui in alia quam in Vercellensi Ecclesia degeret. Rursus vero, cum in margine codicis ter adnotatum ad eosdem sermones reperitur: *Vercellinum se esse ostendit; nota quod Vercellinus est iste; conjecturæ sit locus S. Maximum, cujus patria ignoratur, Vercellis natum fuisse, si tamen eorum quatuor sermonum is auctor est.*

Neque sine aliqua animadversione dimittendi sermones duo, nempe 32 et seq.: *De idolis auferendis de propriis possessionibus.* Eorum ope sententia confirmatur arbitrantium ideo sub primis imperatoribus Christianis ethnicos paganorum nomine fuisse notatos, quod eorum superstitio ex urbibus eliminata, legibusque Cæsareis interdicta, se in pagos et rude rusticorum vulgus recepisset, unde ne sancti Maximi quidem ætate evelli prorsus potuerat. Ibidem adhuc aspicere erat *aras ligneas, et simulacra lapidea, pallentes cespites, mortuos carbones, et sacrificia, et lymphaticos rusticos suo sanguine diis falsis clam, ut puto, litantes.* Tu vide Baronium in notis ad Martyrol. Rom. die 30 Januarii, et Gothofredum in notis ad tit. 10 lib. XVI cod. Theodos. Memoratur [CLXV] autem in eisdem sermonibus *Domnedius*, qui nihil aliud erat sermone corrupto illius ætatis, quam *Dominus*. Hac eadem voce usus est non uno in loco sanctus Paulinus Nolanus, uti animadverti dissert. 13, tom. I *Anecd.* meorum, quo significaret sanctum Felicem dominum ac patroum suum.

Supervacaneum ducimus catalogum sermonum

A sancti Maximi a Muratorio editorum contexere, cum suis locis quos ei debeamus monebimus.

LUDOVIC. ELLIES DUPINIUS.

In secunda parte III voluminis Bibliothecæ ecclesiasticorum scriptor., Monte-Hannoniæ, anno 1694.

Maximus episcopus Taurinensis floruit Honorio et Theodosio imperantibus. Vitam egit usque ad annum 465; quoniam eo anno reperitur interfuisse Romanæ synodo sub Hilario pontifice. Plures exstant ejus homiliæ, quarum pars major a Gennadio recensetur. De eo testimonium præbet in divinis litteris versatum fuisse, et faciliter extemporaneas conciones ad populum habuisse. Aliquæ sunt de *Natali Domini, de Circumcisione, de Epiphania, de Paschate, de Pentecoste*, pro duabus dominicis *de Adventu, in die Cinerum, in dominica Palmarum, et de Passione Domini.* Alias præterea de sanctis, ut *de S. Stephano, de S. Joanne Baptista, de SS. apostolis Petro et Paulo, de S. Laurentio, de S. Cypriano, de S. Eusebio Vercellensi, de S. Michaele archangelo, de SS. martyribus Taurinensibus.* Una est *de Symbolo*, altera *de Vigilantiâ, ac gratiis agendis post cibum; aliæ dux de Eleemosynis; una de Defectu lunæ, et tandem legitur sermo super illum locum Isaia: Caupones tui miscent aquam vino.* Sunt omnes 75. Plures inveniuntur inter sermones Augustini et Ambrosii, quæ perperam Patribus illis attributæ fuerunt, cum S. Maximum parentem habeant. Nam et de his mentionem fecit Gennadius, et unum eundemque stylum præseferunt. Fieri potest ut nonnullæ sub aliorum Patrum nomine vulgatæ homiliæ S. Maximo restituantur. Breves sunt ejus sermones, sed languidi, ornatu enim carent, elegantia scilicet et nobilitate. Primum editi sunt Maximi sermones Coloniae Agrippinæ anno 1535, Antuerpiæ anno 1618, Romæ anno 1564, et anno 1672, Parisiis anno 1614, et anno 1623 cum operibus S. Leonis Magni, et in Bibliothecis Patrum. Mabillonius duodecim homilias uti nondum vulgatas edidit, quarum tamen tres apud Ambrosium inveniuntur.

EDM. MARTENIUS ET URSIN DURANDUS,

Tomo IX collectionis veterum scriptorum et monumentorum, pag. 134, Parisiis 1735,

OCCASIONE EDENDI SEX HOMIL. S. MAXIMI HÆC PREMITTUNT.

In pervetusto codice monasterii Sancti Galli apud Helvetios ab annis circiter mille majusculis litteris exarato, reperit olim Mabillonius sub nomine S. Augustini homilias 97 S. Maximi Taurinensis episcopi, cujus, inquit, tanta facundia, tantum studium in rem Christianam fuit, ut vulgatæ ejus homiliæ dignæ sint meliori luce. Quamvis enim codex Sangallensis nomen præferat Augustini legitimum homiliarum illarum parentem vir acutus statim detexit, tum ex stylo, tum ex Gennadio, qui earum plures commemorat; sed maxime ope vetustissimi codicis Mediolanensis bibliothecæ Ambrosianæ Longobardicis litteris ab annis circiter mille exarati, in quo S. Maximi Taurinensis episcopi titulus legitur. Ex illis autem homiliis pars maxima jam lucem viderat, aut S. Ambrosio, aut S. Augustino, aut genuino eorum auctori

attributa. Ineditas tamen in illo Sancti Galli codice 21 deprehendit Mabillonius, ex quibus duodecim 12 in tom. I *Musei Ital.* divulgavit. Sex tantum in schedis viri doctissimi reperimus, quas hic dare peropportunum nobis visum est.

ANDREAS GALLANDIUS.

Tom. IX *Biblioth. vet. Patrum, etc., cap. 9, pag. 21, Venet. 1773.*

Postquam præmiserit Gallandius quæ ipsi videntur opportuna ad designandam patriam et ortum Maximi ex ejus sermonibus præsertim eruta, hæc de ejus eloquentia et concionandi præstantia habet § 4.

Dicendi facultate plurimum valuisse sanctum nostrum antistitem, cum ex Gennadii testimonio, tum ex ipsius sermonibus, quos magna ex parte memorat idem presbyter Massiliensis manifeste colligitur. Quanto autem in pretio habitæ olim fuerint ejus ho-

milæ, illud satis insinuat, quod earum aliæ Ambrosio, aliæ Augustino tributæ perhibeantur, ut ex cura et studio ell. Benedictinorum intelligimus, qui in Ambrosiana et Augustiniana opera sub finem sæculi superioris edidere. Verum ut ad rem nobis propositam propius accedamus, præter S. Maximi sermones, qui jamdiu simul juncti prodire in vulgus, quique postea virorum eruditorum ἀρραβία suo auctori fuerunt restituti, alios complures e tenebris eruerunt vir. ell. Mabillonius, Muratorius et Martenius, quos una hic exhibemus, etc.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS O. P.

In opere inedito, cui titulus de Auctoritatibus ss. inter alios SS. Patres, quorum sententiis utitur auctor in exponendis diversis argumentis, mentionem habet de S. Maximo, ex quo plura desumpsit. Exstat in bibliotheca Laurentiana codice 9, fol. 56, part. dexteræ; olim bibl. Sanciae crucis min. conventualem. Floruit sæculo XIII.

SCHOENEMANNI NOTITIA IN S. MAXIMUM TAURINENSEM.

(Biblioth. hist.-lit. vett. Patrum Lat. tom. II.)

§ I. Vita.

Si tantum rerum gestarum magnitudine quantum prædicandi facultate claruisset Maximum, tantumque nobis prisca memoria de vita ejus tribuisset, quantum ipse in scriptis suis ad ingenii morumque imaginem refingendam materiæ reliquit, profecto non accusanda foret in præsentibus dicendorum inopia, quæ adeo de accurata temporis quod in vita transegit definitione laborare nos facit. Nempe id unum certo scimus, Maximum episcopum Taurinatis subscripsisse anno 451 epistolæ synodicæ Eusebii episcopi Mediolanensis ad Leonem Magnum, eundemque anno 465 interfuisse concilio Romano sub Hilario Leonis successore coacto, ejusque actis primo loco post Romanum episcopum atque ante metropolitans Ebrodunensem et Mediolanensem subscripsisse: id quod non sedis, sed ætatis longævæ prærogativæ, ut qui reliquis in synodo præsentibus episcopis prior ordinatus fuisset, tribuendum non injuria existimant. Ab hac vero ætatis exploratæ nota retrogradum faciunt ad anteriora vitæ ejus tempora, qui iudiciis qualibuscumque in sermonibus ejus obviis confidunt. Quibuscum non luctabimur, si ex elogiis ejus in S. Eusebium Vercellensem, Vercellis eum natum educatumque, item sacerdotio initiatum et prædicandi munere primum in eadem urbe perfunctum esse colligant (a). Sed si ex iis quæ in sermone de Sanctis Martyribus Anauniensibus, interemptis an. 397, ad memoriam eorum commendandam loquitur necessario effici existimant sermonem illum aut eodem anno aut paulo post ab eo fuisse habitum (b), nos assentientes

non habebunt. Quin nec alterum concedimus, quod ex secundo de iisdem martyribus sermone ex injecta imperialis edicti de idolorum fanis subruendis mentione ad corroborandam priorem conjecturam afferunt, qua Maximum junioris Valentiniani constitutionem datam in cal. Mart. Tatiano et Symmacho coss., id est anno 391, respexisse existimant (c). Quod qui amplectuntur, volunt eo tempore quo duos istos sermones habuisset, presbyterii gradu insignitum eum fuisse, ne scilicet ultra modum anni ejus extendantur, si jam an. 397 episcopali dignitate conspiciuntur, quem anno 465 in vivis adhuc fuisse compertum est. Sed mihi vetat quominus ea quæ dictis locis recitat post viginti et plurium annorum intervallum tanquam suis temporibus et nuper gesta commemorare potuerit. Quemadmodum ex eo quod in sermone 4, de Nativitate, ait: *Hæresim Jov'niani synodalis noster uno ore damnavit conventus*, falso aliquis colligeret eum inter Patres consedis, qui anno 389 in concilio Mediolanensi illam hæresim damnarunt. Sed si istis virorum doctorum argumentis non tantum efficaciam tribuimus, quantum ipsi inesse putant et ab aliis agnosci volunt, ipsi tamen non negamus subesse iis aliquam veri speciem hactenus, ut Maximum ineunte sæculo v vel paulo post initium ejus muneribus ecclesiasticis fungi cœpisse videatur, adeoque versus finem sæculi iv natus fuerit, et forte octogenarius vel nonagenarius etiam, diem supremum, æque ac cætera ignotum (d), obierit.

§ II. Scripta.

Maximum Taurinensis Ecclesiæ episcopus, inquit

(pag. 158) monet, potuisse eum etiam respicere legem Theodosii Junioris et Valentiniani III, datam an. 426, iisdem Theodosio XII et Valentiniano IV coss.

(d) Gennadii super hoc errorem aut librorum potius in eo loco oscitantiam pridem viri docti emendarunt.

(a) Vide sermonem 7, 8 et 9, de S. Eusebio, et quæ ex iis adducit Gallandius lib. infra laudando.

(b) Gallandi in Prolegg. ad t. IX Bibl. PP., c. 9, § 2, hoc imprimis urget a se recens repertum argumentum.

(c) Idem, § 3. Quæ contra Brunus in *Vita Maximi*